

Remissvar

Ett förbud mot rasistiska organisationer, SOU 2021:27

Inledningsvis:

Rättighetscentrum Dalarna (RD) och Diskrimineringsbyrån Gävleborg (DG) är antidiskrimineringsbyråer som både förebygger och motverkar diskriminering. Vi verkar för människors lika rättigheter och möjligheter i samhället. Verksamheten uppstår årligen stöd från myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (mucf).

Vi vill börja med att säga att vi självklart ser vikten av att minoriteters rättigheter stärks och att främlingsfientliga uttryck stävjas. Särskilt när det sistnämnda påverkar minoritetsgruppers upplevelse av obehag, oro eller rädsla och i värsta fall gör så att de avstår från att utöva sina egna rättigheter och sin opinionsfrihet. Detta är en farlig utveckling och något som måste tas på allvar.

RD och DG har läst igenom kommitténs skrivelse och kan till att börja med se att de har varit aktsamma med att skydda åsiktsfriheten. Detta är i sig positivt, men har också utmynnat i att förslaget är så stramt och avgränsat att det är tveksamt om det kommer att kunna göra någon reell skillnad. Den övergripande frågan blir därför om detta förslag är tillräckligt väl utformat och kan göra tillräckligt stor skillnad för att vara värt den inskränkning i en värderingsfri föreningsfrihet som detta förslag ändå innebär.

www.rattighetscentrum.se e-post: rattighetscentrum.dalarna@sensus.se

www.diskriminering.org e-post: gavleborg@diskriminering.org

Förslaget:

Tillämpningsområdet av detta förslag kommer som nämnt ovan att bli ganska begränsat, mycket beroende på kommitténs tolkning av RF 2:24. De menar att man kan begränsa föreningsfriheten för rasistiska organisationer, endast då dess huvudsakliga verksamhet går ut på att “genom brottsliga gärningar förfölja en folkgrupp”.

Även definitionen av rasistisk organisation; att ägna sig åt förföljelse av “folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller ras” är också problematiskt snäv och utelämnar många skyddsvärda grupper.

Man vill vidare kunna komma åt personer som är med i organisationen och deltar i dess verksamhet, men som inte utför brott eller är gärningsmän. De menar att förslaget ska omfatta den som deltar i en rasistisk organisations verksamhet, bl.a genom att göra det: “på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen.”

Det är inte en särskilt tydlig gränsdragning och det blir således upp till domstolarna att avgöra vad detta innebär samt vilka omständigheter som gäller i det enskilda fallet. Även själva definitionen av rasism och diskussionen kring vad detta innebär är nästintill obefintlig, vilket även det gör att många kategorier av skyddsvärda grupper som borde skyddas av lagen antagligen kommer att falla utanför dess tillämpningsområde.

Något som riskerar att inte heller omfattas av lagstiftningen är hets och hot på nätet. Det finns inga förslag om att straffbestämmelserna skulle utgöra yttrande- och tryckfrihetsbrott, detta eftersom kommittén inte har mandat att föreslå grundlagsförändringar.¹

Vi har resonerat som så att en otydlig och svag lagstiftning riskerar att få motsatt effekt än den man är ute efter, då den istället kan ge legitimitet till organisationer som kommer att falla utanför lagens definition. Detta gäller även de rasistiska uttryck och handlingar som inte kommer att falla under lagen på grund av dess snäva utformning. Det riskerar dessutom att göra förbudet ineffektivt och svårt att tillämpa.

---

¹ Betänkandet sid 107.

www.rattighetscentrum.se e-post: rattighetscentrum.dalarna@sensus.se

www.diskriminering.org e-post: gavleborg@diskriminering.org

2021-09-06

Själva definitionen av rasistisk organisation och vad rasism innebär riskeras också att ändras när detta begrepp nu ska pressas in under denna snäva lagstiftning. Förbudet verkar snarare syfta till att komma åt ett aktivt deltagande i en viss typ av organisation, som i sin tur ägnar sig åt kriminaliserad, rasistisk förföljelse och därför, i vissa fall, ska kunna förbjudas. Om man väljer att gå vidare med denna föreslagna lagstiftning måste man i så fall ändra på begreppen i lagen, så att de stämmer överens med den sortens organisation man vill komma åt.

I Sverige har vi en historia av föreningsfrihet, där folkrörelsen spelar en stor roll. Fackföreningarna är ett exempel på dessa. Därför är det viktigt att komma ihåg att det alltid finns en risk med att öppna upp för förändringar av grundläggande principer. Vi måste därför slå vakt om våra grundlagsskyddade fri och rättigheter, hur illa det än är med rasistiska och främlingsfientliga organisationer. Man ska även tänka på att våra fri- och rättigheter är nära sammanlänkade, vilket innebär att om man gör inskränkningar i en frihet, riskerar man samtidigt att begränsa en annan.

Man kan dock, vilket betänkandet också konstaterar, begränsa mötes-, förenings- och demonstrationsfriheten då ingen av dessa rättigheter är absoluta. Ser man på detta från en internationell kontext, så måste det i så fall ske i överensstämmelse med de regler och begränsningar som konventionerna sätter upp.² Dessa bygger på principerna legalitet, proportionalitet och nödvändighet. Förbud av en organisation är bland de mest allvarliga ingrepp i föreningsfriheten som kan göras, därför får man endast göra detta när alla andra åtgärder visat sig otillräckliga.³

Att göra en rättighetsbegränsning ställer alltså höga krav på lagstiftaren, bl.a. kring tydlighet och förutsägbarhet. Kravet på nödvändighet måste också uppfyllas, något vi anser saknas då det redan finns befintlig lagstiftning som idag reglerar rasistiska uttryck i Sverige, även om man kan diskutera hur effektivt de används eller om de tillämpas i tillräcklig omfattning.

Med detta sagt så ska ingen behöva ställa in en demonstration eller känna rädsla för att uttrycka sina åsikter eller delta i olika politiska sammanhang på grund av hot från rasistiska organisationer. Det borde vara oacceptabelt. Se till exempel vad justitieråd Thomas Bull och professor Anna Jonsson Cornell skrev kring detta;

---

² FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter; rätten till fredliga sammankomster (artikel 21) och föreningsfrihet (artikel 22), samt Europakonventionens artikel 11 (garanterar samma rättigheter).

³ https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-27_en.pdf, paragraf. 75.

www.rattighetscentrum.se e-post: rattighetscentrum.dalarna@sensus.se

www.diskriminering.org e-post: gavleborg@diskriminering.org

“Polisen måste säkerställa att de mest utsatta kan använda sina grundläggande fri- och rättigheter. Här borde den politiska fokusen ligga, snarare än på ett organisationsförbud. Låt rättsvårdande myndigheter pröva sig fram så att de kan bli mer effektiva i tillämpningen av rådande regelverk innan drastiska ändringar görs.”⁴

Även Kommittén konstaterar i betänkandet att det krävs en helhetssyn och åtgärder på flera nivåer och inom olika delar av samhället för att bekämpa organiserad rasism, samt att detta aldrig kan bekämpas genom enbart lagstiftning. Som exempel tar de upp sociala satsningar och ökad kunskap.⁵

Vi menar därför att det finns många andra sätt att komma åt rasistiska organisationer, exempelvis genom att ge rättsväsendet förutsättningar att kunna utnyttja den lagstiftning som redan finns på området, så som hets mot folkgrupp och olaglig kårverksamhet. Att modernisera dessa befintliga lagverk kan också vara en del av det helhetsgrepp som behövs, där förebyggande och kunskapshöjande insatser får en större roll. Ett annat exempel kan vara att arbeta bättre med säkerhet vid demonstrationer och vidta åtgärder för att säkerställa att de som bryter mot befintlig lagstiftning får ställas till svars för sina gärningar.

Vi anser således inte att detta förslag i sin nuvarande form är tillräckligt väl utformat och kan göra tillräckligt stor skillnad för de utsatta för att vara värt den inskränkning i en värderingsfri föreningsfrihet som detta förslag innebär.

---

⁴ <https://svjt.se/svjt/2020/515>, sid 533.

⁵ Betänkandet sid 238.

www.rattighetscentrum.se e-post: rattighetscentrum.dalarna@sensus.se

www.diskriminering.org e-post: gavleborg@diskriminering.org

Sammanfattning:

Rättighetscentrum Dalarna (RD) och Diskrimineringsbyrån Gävleborg (DG) vill sammanfattningsvis lämna följande synpunkter:

- RD och DG ställer sig negativa till förbudet mot rasistiska organisationer, i den form som nu föreslås, och *avstyrker* därför förslaget.
- RD och DG ser vikten av att minoriteters rättigheter stärks och att främlingsfientliga uttryck stävjas
- RD och DG har resonerat som så att en otydlig och svag lagstiftning kan få motsatt effekt och istället ge legitimitet åt organisationer som inte bedöms falla under den föreslagna lagstiftningen
- RD och DG ser att hot och hets på nätet riskerar att inte omfattas av förslaget
- RD och DG menar att det är viktigt att slå vakt om våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter
- RD och DG menar att det alltid finns en reell risk med att öppna upp för förändringar av grundläggande principer och rättighets-inskränkningar
- RD och DG vill uppmärksamma att definitionen av rasistisk organisation och vad rasism innebär riskeras att ändras när dessa begrepp ska pressas in under en snäv lagstiftning
- RD och DG menar att det finns andra sätt att komma åt rasistiska organisationer, exempelvis genom att ge rättsväsendet förutsättningar att kunna utnyttja den lagstiftning som redan finns på området, samt att man även bör arbeta med förebyggande och kunskaphöjande insatser

Avslutande kommentar:

RD och DG är antidiskrimineringsbyråer som arbetar med att förebygga och motverka diskriminering genom att verka för människors lika rättigheter och möjligheter i samhället. Vi kan därför vittna om den rasism, de hatbrott, kränkningar och antisemitism som finns i vårt samhälle. Vi kan inte nog trycka på allvaret i att minoriteter och andra grupper känner rädsla eller obehag av dessa främlingsfientliga krafter och därför väljer att inte utöva sina egna fri- och rättigheter. Därför är det vår förhoppning att mer effektiva och följsamma insatser kan sättas in, där man genom ett helhetsgrepp ser över befintlig lagstiftning och samtidigt undersöker vilka förebyggande insatser som behövs.

Maja Sköld

Jurist

Rättighetscentrum Dalarna samt Diskrimineringsbyrån Gävleborg

www.rattighetscentrum.se e-post: rattighetscentrum.dalarna@sensus.se

www.diskriminering.org e-post: gavleborg@diskriminering.org

sensus

Huvudman för Rättighetscentrum Dalarna och Diskrimineringsbyrån Gävleborg.